

Σουσάνα, φέρε μου νερό ἀπ' ἀργυρὸ κουμάρι,
ἀπὸ γυαλένιο μαστραπᾶ κι ἀπὸ βαθὺ πηγάδι
Προπ. (Μαρμαρ.)

Μὰ σήκω, Σούσα μου, ἀνοιξε τὴ βόρτα τὴ γυαλένια
Κρήτ. (Ἀρχάν.) β) Ὁ διακυγής, ὁ κρυστάλλινος, ἐπὶ ὕδατος
Μέγαρ. Προπ. (Μαρμαρ.): Ἄσµ.

Κίνησε, κυρὰ θάλασσα, μὲ τὰ χρυσᾶ σου ψάρια,
μὲ τὰ γυαλένια κύματα καὶ μὲ τὰ παλληγκάρια
Μαρμαρ.

Ἄν σου πῆρα ἴσως κλωνάρι, | γὰ μὲ πάρη τὸ ποτάμι,
γὰ μὲ πάη δύση δύση | κάτω 'ς τὴ γυαλένια βρύση
Μέγαρ. 2) Μεταφ., ὁ φιλάσθενος, ὁ οἶονεῖ ἔχων τὴν ὑγείαν
τοῦ εὐθραυστον ὡς ἡ ὕαλος Ἀθῆν. κ. ἀ.: Αὐτὸς μὲ τίς πολ-
λές ἀρρώστειες ἔγινε γυαλένιος Ἀθῆν.

β) Οὐσ. 1) Θηλ., ὁ ὕαλινος βόλος παιδιᾶς Ἀθῆν. Μέγαρ.
Πελοπν. (Γαργαλ. Ξεχώρ. κ. ἀ.): Παίζομε γυαλένιες Ἀθῆν.
Τσιλιπούρδισε ἡ γυαλένια μου, γι' αὐτὸ δὲ σὲ τσίγισα (τσι-
λιπούρδισε = πήδησε, τσίγισα = ἄγγιξα) Ξεχώρ. Ἡ
γυαλένια μου χώθησε μέσα 'ς αὐτὴ τὴ σγράπα (= τρυπά)
αὐτόθι. Ἀπὸ ποῦ τ' ἄγόρασες τὰ γυαλένιες; Γαργαλ. Δῶσε
μου τὴ γυαλένια ποῦ σοῦ ἔδωσα Μέγαρ. Συνών. γ γ α λ ε-
ν ἰ 1. 2) Οὐδ. γ γ α λ ε ν ἰ ο τό, ὁ μεγάλος ὕαλινος βόλος,
διὰ τοῦ ὁποίου σκοπεύουν τοὺς μικροτέρους βόλους οἱ παί-
ζοντες Λέσβ. Συνών. εἰς λ. γ γ α λ ε ν ἰ κ ἰ 1.

γυαλερίζω ἐνιαχ. γυαλιρίζω Ἡπ. (Δρόπολ.)

Ἐκ τοῦ ἐπιθ. γ γ α λ ε ρ ὁ ς.

Λάμπω, ἀκτινοβολῶ ἐνθ' ἄν.: Τὸ κορακάκι γυαλιρίζει
(κορακάκι = εἶδος μικροῦ ἰοβόλου ὄφως) Ἡπ. (Δρόπολ.)

γυαλερός ἐπιθ. Κρήτ. (Πεδιάδ. κ. ἀ.) Στερελλ. (Ἰτέα) —
Σ. Πασαγιάν., Ἀντίλ., 30 γυαλ-λερός Κύπρ. γυαλιρός
Θεσσ. (Πήλ.) Θράκ. (Αἰν.) Στερελλ. (Ἄγιος Κωνσταντ.
Αἰτωλ. (Ακαρναν.) γυαλερός Ἀστυπ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. γ γ α λ ἰ καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ε ρ ὁ ς.
Διὰ τὸν τύπ. γ γ α λ τ ε ρ ὁ ς βλ. Α. Καρναστ., Λεξικογρ.
Δελτ. 8 (1958), 118.

1) Ὁ ἔχων τὴν στιλπνότητα ὕαλου, ὁ στιλπνὸς Ἀστυπ.
Θράκ. (Αἰν.) Κρήτ. (Πεδιάδ. κ. ἀ.) Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρ-
ναν.) — Σ. Πασαγιάν., ἐνθ' ἄν.: Αἰνιγμ.

Μὴ κοπέλα γυαλερὴ | κάθετοι καὶ τραγουδεῖ,
μέρα νύχτα λογαριάζει | καὶ ποτέ τῇ δὲν ἀδειάζει
(ὠρολόγιον) Πεδιάδ. || Ἄσµ.

Γιὰ γὰρ ἔχον καὶ τὴν Πέφτη | σὰν τοῦ γυαλιρὸ κα-
θρέφτη
Αἰτωλ. Ἀκαρναν. Συνών. γ γ α λ ἰ σ τ ε ρ ὁ ς 1, γ γ α λ ἰ-
σ τ ὁ ς 1. 2) Οὐσ., πέτρωμα περιέχον κρυστάλλινους γύψου
Κύπρ. 3) Εἶδος ἐπιτραπεζίων ἐλαίων χρώματος μελανοῦ μὲ
λίαν στίλβουσαν ἐπιφάνειαν Θεσσ. (Πήλ.) Στερελλ. (Ἄγιος
Κωνσταντ. Ἰτέα): Ἐχον πέντι φουρτώματα γυαλιρὲς γιὰ
πούλ'μα Πήλ.

Ἡ λ. καὶ ὡς τοπων. ὑπὸ τὸν τύπ. Γυαλ-λερὰ Κύπρ.

γυαλέτα ἡ, ἐνιαχ. γυαλ-λέτ-τα Κύπρ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. γ γ α λ ἰ καὶ τῆς παραγ. καταλ. -έ τ α.

Γ γ α λ ε ν ἰ κ ἰ 1, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.: Ἐκάξερες, γιὰτὶ
εἶδες καλὴν γυαλ-λέτ-ταν (ἐκάξερες = ἐνίκησες, ἐκέρδισες)
Κύπρ. β) Τὸ ὕαλινον σφαιρικὸν πῶμα φιάλης Κύπρ.

γυαλεύω Ἀγαθον. Ἰκαρ. (Εὐδελ. κ. ἀ.) Κάσ. γυαλεύον
Θεσσ. (Πήλ. Τρίκερ.) κ. ἀ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. γ γ α λ ἰ, τὸ ὅπ. βλ.

Ἐπὶ ἀλιέων, ἀνακαλύπτω ἀνιχνεύων διὰ τοῦ ἀλιευτι-
κοῦ φακοῦ τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης ἐνθ' ἄν.: Γυαλεύοντε
μὲ τὸ γυαλὶ τ' ἀχταπόδια καὶ τὰ πιάνουντε μὲ σαλαγγιές
Ἀγαθον. Τὰ ξ'λάκια γιὰ τ' ἀχταπόδια τὰ 'χουν 'ς τ'
βάρακα, ὅντις γυαλεύ'νι μὲ τοῦ γυαλὶ (ξ'λάκια = μικρὰ τε-
μάχια ξύλου, τὰ ὁποῖα τοποθετοῦν μεταξὺ τῶν πλοκάμων
τοῦ ὀκτάποδος, διὰ νὰ κρατοῦν αὐτοὺς διεσταλμένους, ὅταν
τὸν ἀπλώνουν διὰ νὰ στεγνώσῃ) Θεσσ. (Τρίκερ.) Ἐκεῖ
ποῦ βαίνει ὁ ψαράς μέσα 'ς τὴν βάρακα καὶ γυαλεύει μὲ τὸ
γυαλὶ λέγεται ροῦθος Ἰκαρ. (Εὐδελ.)

γυαλί τό, γυαλὶν Πόντ. (Ἰμερ. Κοτύωρ. Χαλδ.) γυαλ-λὶν
Κύπρ. Λυκ. (Λιβύσσ.) Χίος (Καρδάμ.) γυαλί κοιν. καὶ
Ἀπουλ. (Καλημ. Καστριν. Μελπιν. Στερνάτ. Τσολλῖν) Πόντ.
(Κερασ.) Τσακων. (Μέλαν. Χαβουτσ.) γυαλ-λί Δωδεκαν.
(Λειψ.) Κῶς Μεγίστ. Ρόδ. Σύμ. Τῆλ. Χίος (Ἀρμόλ. Πυργ.)
γυαλ-λί Δονοῦς. γυαλ-λῆ ἰ Κῶς Νίσυρ. Ρόδ. κ. ἀ. γυαλτί
Ἀστυπ. γυαλί Ἀπουλ. (Κοριλ.) γυελί Ἀπουλ. (Κοριλ.) Ἡπ.
Μακεδ. (Καστορ.) γυελί Ἀπουλ. (Κοριλ. Μαρτ.) γελί Ἀπουλ.
(Μαρτ.) γαλί Κάσ. Κύθηρ. Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Πληθ. γυαλὰ
Θράκ. (Πύργ.) γυαλγιά Ρόδ. κ. ἀ. γυαλτζιά Κάμπ. Κῶς Ρόδ.
κ. ἀ. γυαλτζὰ Ἀστυπ. γυαγιά Σίφν. γυαγιά Ἰκαρ. Κέρκ.
Κίμωλ.

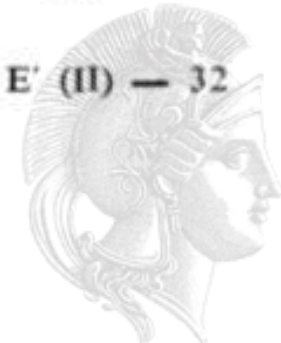
Τὸ Βυζαντ. οὐσ. γ γ α λ ἰ. Διὰ τὸν τύπ. γυαλτί βλ. Α.
Καρναστ., Λεξικογρ. Δελτ. 8 (1958), 118.

Α) Κυριολ. 1) Ὑαλὸς κοιν. καὶ Πόντ. (Κερασ. κ. ἀ.) Τσα-
κων.: Χοντρὸ - λεπτὸ - καθαρὸ - θαμπὸ - σκοῦρο - μαῦρο -
χρωματιστὸ γυαλί. Θάμπωσε - ράισε - ἔσπασε τὸ γυαλί
κοιν. Κράτει το ὁμορφα τὸ γυαλ-λὶν γὰ μὴν γοπήσ Κῶς Θαβὸ
εἶναι τὸ γαλί τοῦ κατρέφτη σας Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Εἶναι
χάμου γὰ σπασμένο γυαλί Πελοπν. (Βερεστ.) Τοῦ πιδὶ
ικεῖνον βαστᾷ ἓνα κουμάτ' γυαλί κι παίζ' Τῆν. || Φρ. Τὸ
μάτι του ἔγινε γυαλί γὰ περιμένη (προσηλωμένον πρὸς τὸ
αὐτὸ σημεῖον ἐπὶ μακρόν, ἀπεκρυσταλλώθη ὡς ἡ ὕαλος)
Κρήτ. Σὰ δὲ γαλὶν ἐρράισεν ἡ κακορρίζικη, ὅδε τζ' εἶπα βῶς
ἐπαδρεύτην ὁ Μιχάλης Νάξ. (Ἀπύρανθ.) || Παροιμ. φρ. Οὐ
ἄνθρουπους εἶναι σὰν τοῦ γυαλί, ράισι, πάει δὲ ξαναγένιτι
(ἐπὶ ἀνιάτως νοσοῦντος) Στερελλ. (Αἰτωλ.) Ἐγόνι του τοῦ
γυαλιοῦ σὰν ραῖση (ἐγόνι=ἀλλοίμονον. συνών. μὲ τὴν προη-
γουμ.) Κρήτ. Νὰ μὴ ραγίσ' τοῦ γυαλί (ἐπὶ διακοπείσων
φιλικῶν σχέσεων, αἱ ὁποῖαι δυσκόλως ἐπαναλαμβάνονται)
Λέσβ. Νὰ μὴ ραῖση τὸ γυαλί, ἐρράισε, πάει καλὴ του (συν-
ών. μὲ τὴν προηγουμ.) Πελοπν. (Γαργαλ.) Ἡ παροιμ.
φρ. εἰς παραλλαγ. πολλαχ. || Παροιμ. Γυαλί, μαλλὶ καὶ
σίδερο τιμὴ δὲν ἔχει καὶ χαρὰ 'ς τὸν ποῦ τὰ ξετιμάει (ἐπὶ
τῶν δι' ἐμπειρίας πάντοτε ὠφελουμένων) Πελοπν. (Μεσσην.
κ. ἀ.) || Γνωμ. Ἡ τύχη καὶ τὸ γυαλί δὲ βαστοῦν πολὺ
(ἐπὶ τῶν ἀσταθῶν καὶ εὐμεταβλήτων πραγμάτων) Ι. Βενι-
ζέλ., Παροιμ.², 109.242 Ἡ γυναῖκα θέλει φύλαμα σὰν τὸ
γυαλί (διὰ τὴν εὐπάθειαν τῶν γυναικῶν) Πελοπν. (Σκορ-
τσιν.) || Ἄσµ.

Ἀπὸν ψηλὰ γὰ γρομιστῇ κι χαμηλὰ γὰ πέση,
σὰ δὸν γυαλί γὰ ραῖστῇ, σὰ δὸν κιρὶ γὰ λεώση
Θράκ. (Αἰν.)

Ἄ ταν ἡ θάλασσα γυαλ-λὶγ-γαὶ τὸ γυαλ-λὶγ -γατρέφτης,
'ὰ θῶρον d-dὸ πουλλάκι μ-μον σὲ τί κρεββάτ-τιμ βέφτει
(ἂ θῶρον = νὰ ἐβλεπα) Σύμ.

Νὰ ταν τ' ἀστήθι μου γυαλί, γὰ δῆς τὰ σωθικά μου,
γὰ δῆς γὰ ποῖο μαραίνονται τὰ φύλλα τῇ καρδιᾶς μου
Κρήτ. β) Θραῦσμα ὕαλου, συνηθέστερον κατὰ πληθ., κοιν.:
Τῆς ἔπεσε τὸ ποτήρι ἀπὸ τὸ χέρι κ' ἔσπασε κ' ἐγέμισε ὁ

κόσμος γυαλιά. Μοῦ μπήκε ἓνα γυαλί 'ς τὸ πόδι κοιν. "Ε-
σπασε τὸ λαμπόγυαλο καὶ γιόμισ' ἡ κάμαρη γυαλιά Πε-
λοπν. (Γαργαλ.) || Φρ. Τά 'καμε γυαλιά καρφιά (ἐπὶ πλή-
ρους ἀποτυχίας, ἐπὶ χρεωκοπίας) κοιν.

Τά 'καμε γυαλιά καρφιά καὶ πέταλα καὶ χτένια
(συνών. μὲ τὴν προηγούμεν.) 'Ιόνιοι Νῆσ. γ) Κατὰ πληθ.,
θραύσματα πιάτων, ἐκ τῆς στιλπνότητός των Νάξ. ('Απύ-
ρανθ.): Πᾶμε νὰ μαζώξουμε γυαλιά, νὰ κάμουμε τζὶ κουνιάδες
(μεταξὺ παιδων). 2) 'Υαλοπίναξ Θεσσ. ('Ανατολ.) 'Ερεικ.
Κέρκ. ('Αργυρᾶδ. Κάβ. Καρουσ. Περούλ. Σιν. κ. ἄ.) Μαθράκ.
'Οθων. Παξ. Πόντ. Προπ. (Μαρμαρ.): "Ἄσμ.

Ποῦ 'ν' τὰ σπλίτσια τὰ πουλλά | παραθύργια μὲ γυαλιά
'Ανατολ.

Θέλ' νὰ πάρ' ἓνας βοριάς | νὰ τσακιστοῦνε τὰ γυαλιά
Μαρμαρ. 'Η σημ. καὶ εἰς ἔγγρ. τοῦ 1770 τῆς Μονῆς Σπη-
λαίου Μακεδ. «ἐφτείασεν καὶ τὰ γυαλιά εἰς τὴν ἐκκλησίαν».
β) Κατὰ πληθ., αἱ ἀναφωτίδες τῆς πύρας καὶ τῶν πλευρῶν
τοῦ πλοίου Α. Σακελλ., 'Εγχειρ. ἀρμενιστ., 20: Γυαλιά
τῆς κουβέρτας - τῆς μπάντας. Συνών. φινεστρίνι.
3) 'Υάλινον σκεῦος οἶον: α) Ποτήριον πολλαχ.: φέρε ἓνα
γυαλί νὰ κεράσουμε τὸ Γιάννη Πελοπν. (Τριφυλ.) Γιόμισε
τὸ γυαλί κρασί καὶ τοῦ τό 'δωκε καὶ 'κεῖνος 'κεῖ τό 'πιε
μονορροῦφι Πελοπν. (Γαργαλ.) "Εχουμ' δικαπέντι γυαλιά
τ' κρασιοῦ κι δικαπέντι τ' νιοῦ Στερελλ. (Παλαιοχ.) Δό
μου ἓνα γυαλί νερό "Ηπ. (Σχωρ.) 'Επῆρε κι αὐτὸς δυὸ χα-
ψιές ψωμί κ' ἓνα γυαλί ρακή Ι. Πολυλ., Διηγ., 37. || Παροιμ.
φρ. Περπατεῖ μὲ τὸ γυαλί 'ς τὸν ἀφαλό (εἶναι φιλάσθενος)
"Ηπ. || "Ἄσμ.

'Εμίσσεψες καὶ μ' ἄφηκες τρία γυαλιά φαρμάκι,
κάθε ταχιά θὰ σηκωθῶ νὰ πίνω ἀπὸ λιγάκι
(ταχιά = πρῶτ) Κρήτ.

Κινοῦν τοὺν πρῶτον μὲ γυαλί, τοῦ δευτέρου μὲ κούπα,
τοὺν τρίτον τοῦ μικρότερου μὲ μαστραπᾶ 'σημένιου
Μακεδ. (Βόιον)

Οὐ Μπέβας πίν' μὲ τοῦ γυαλί, οὐ Γρίβας μὲ τὴν κούπα
κι οὐ δόλιον οὐ Κατσόγιαννον μὲ μαστραπᾶ 'σημένιου
"Ηπ.

Βάλε μέσ' 'ς τὸ γυαλί κρασί κι ἀφρᾶτο παξιμάδι
καὶ δῶσε μιὰ παρηγοριά, παρηγοριά 'ς τὸν κόσμο
Θράκ. (Μέτρ.)

Κέρνα μας, ροῦσα μ', κέρνα μας γιομάτα τὰ ποτήρια
καὶ 'ς τὸ δικό μου τὸ γυαλί λίγο φαρμάκι ρίξε,
νὰ κατακάτση ὁ καημός, ποῦ 'χω γιὰ σένα, κόρη!
Πελοπν. (Λεοντάρ.)

Βρίσκει τραπέζα -ν-ἔμορφα, γυαλιά παραγιουμάτα
"Ηπ. (Μαργαρίτ.)

Κέρνα, παππαδιά, | γιομάτα τὰ γυαλιά
Πελοπν. (Γαργαλ. Μαντίν. κ. ἄ.) || Ποίημ.

Κόρες, κερᾶτε μας νὰ πιοῦμε | γιομάτα τὰ γυαλιά ἀπ' τὸ
ἀφί,
ποῦ ἔχει τὴ γλύκα τοῦ ἀχειλιοῦ σας, | ποῦ ἔχει τὸ χρῶ-
μα κρεμεζί

(κρεμεζί = κόκκινο) Σ. Σκίπ., Τρόπαια, 21. β) Φιάλη Εὐβ.
(Στρόπον.) "Ηπ. Θάσ. (Θεολόγ.) Θεσσ. (Νεμπεγλ. Τρίκερ.)
Κρήτ. Λέσβ. Μακεδ. (Πολύλακ.) Νάξ. ('Απύρανθ.) Πε-
λοπν. Πόντ. Προπ. (Μαρμαρ.) Στερελλ. (Παλαιοχ.) Τσα-
κων. (Μέλαν. Χαβουτσ.) — Α. Παπαδιαμ., Πρωτοχρ. διηγ.,
3.: 'Εσὺ θὰ πᾶς 'ς τὸ νερό νὰ γεμώσης τὸ γυαλί Μαρμαρ.
"Ενα γυαλί λάδι Στρόπον. Πᾶρ' τοῦ γυαλί τοῦ μ'γάλου νὰ
βάλ'ς λάδ' Τρίκερ. "Αγκα ἓνα γυαλί 'ἀι (= ἐπῆρα μίαν φιά-

λην λάδι) Μέλαν. Θὰ 'ἰ βάλ' 'ς ἓνα γυαλί ἀπέσ' (=θὰ τὸ βέ-
λη εἰς μίαν φιάλην) Χαβουτσ. 'Εσκότωσε τὸν ἀκοίμητο
δράκο κ' ἐπῆρε τὸ γυαλί ποῦ 'χε τ' ἀθάνατο νερό (ἐκ παρκα-
μυθ.) Κρήτ. Μπάριμπα, βάλε μου λίγο λαδάκι μέσ' 'ς τὸ
γυαλί, εἶπε ἡ μάνα μου, γιατί δὲν ἔχουμε πατέρα 'ς τὸ σπίτι
Α. Παπαδιαμ., ἔνθ' ἄν. || "Ἄσμ.

βέβω σου χαιρετίσματα ἓνα γυαλί λεβάδα,
μὰ εἴν' ἀλλόγο καὶ μακριὰ καὶ δὰ χυθῇ 'ς τὴ στοράτα
(δὰ = θὰ) Κρήτ. Συνών. καράφα, μποτίλια, μπο-
τσόνι, μπουκάλι. γ) 'Υαλοσωλὴν τῆς λάμπας πε-
τρελαίου Κῶς Νάξ. ('Απύρανθ.) Πελοπν. (Βερεστ. Γαργαλ.
κ. ἄ.) Χίος κ. ἄ.: Μὴν δὲ ψηλὸν-νης τὸ φητὶλ-λιν δῆς λάμ-
βας, γιατί θὰ σπάση τὸ γυαλ-λί Κῶς. Μὰ ἤπλυνές τα τὰ
'γαλιά τῶ λαβῶ; 'Απύρανθ. Μοῦ 'σπασ' ἡ λάμπα καὶ μοῦ
'μεινε τὸ γυαλί της Βερεστ. Συνών. λαμπόγυαλο.

4) Κάτοπτρον πολλαχ. καὶ 'Απουλ. (Καλημ. Καστριν. Κο-
ριλ. Μαρτ. Στερνατ.) Πόντ. (Κερασ.) Τσακων.: "Εχει τὸ
γυαλί κάθε ὥρα καὶ στιγμὴ 'ς τὰ χέρια του καὶ οὐλο γυα-
λίζεται Πελοπν. (Βερεστ.) Φέρε μου χτένα καὶ 'γαλί νὰ
χτενιστῶ νὰ ἔνω ὁμορφη Νάξ. ('Απύρανθ.) "Εκατσε μπρο-
στά 'ς τὸ γυαλί καὶ γυαλιζότανε καὶ μὲ τὴν τσατσάρα τσα-
τσαριζότανε (τσατσάρα = κτένα, τσατσαριζότανε = ἐκτε-
νίζετο) Πελοπν. (Γαργαλ.) Δῶσι μου τοῦ γυαλί νὰ διῶ τὰ
μοῦτρα μ' Μακεδ. Θὰ σπάης τοῦ γυαλί, μοῦρη, ἀκόμα γυα-
λίζισι; Μακεδ. (Καστορ.) Τήρα 'ς τοῦ γυαλί νὰ ἰδῇς τὴ
φάτσα σ' Στερελλ. ('Υπάτ.) 'Σ τοῦ γυαλί καρσί δὲν τοῦ
γυαλιζ' ἡ μάνα τοῦ πιδί τ'ς, γιατί ἀγλήγουρα κάμ' κι ἄλλον
Θράκ. ('Αδριανούπ.) 'Ντ' ἔμορπον γυαλὶν εἶχαν ἐκεῖν'! Κε-
ρασ. || Παροιμ. Τὸ γυαλί κατὰ ποῦ τοῦ δείξης δείχνει σου
(ἀνάλογος πρὸς τὴν συμπεριφορὰν μας πρὸς τοὺς ἄλλους εἶ-
ναι καὶ ἡ συμπεριφορὰ τούτων πρὸς ἡμᾶς) Κύθηρ. || "Ἄσμ.

Γυαλί καὶ χτένι στείλε μου κ' ἓνα χρυσὸ γαιτάνι,
τὸ χτένι νὰ χτενίζουμαι καὶ τὸ γυαλί νὰ γλέπω,
κι αὐτὸ τὸ χρυσογάιτανο νὰ δένω τὰ μαλλιά μου
Πελοπν. (Μανιάκ.)

Κάθονται οἱ κλέφτες, κάθονται 'ς τὸν πλάτανο 'ς τὴ
βρύση,
λούζονται, μπαρμπερίζονται καὶ 'ς τὸ γυαλί κοιτειῶν-
ται

Πελοπν. ('Ολυμπ.)

Βάστα μου χτένι καὶ γυαλί καὶ κόκκινο τζεβερί,
τὸ χτένι νὰ χτενίζουμαι καὶ τὸ γυαλί νὰ φέγω
καὶ τὸ τζεβερί νὰ κρατῶ, 'ς τὸ γάδο νὰ χορεύω
Κρήτ.

Τ' ἀχείλι σου 'ναι κόκκινο σὰ δοῦ κρασοῦ τὸ ρέγι,
τὸ πρόσωπό σου 'ναι γυαλί κι ὅλος ὁ κόσμος φέγει
(ρέγι = χρῶμα, ὄψη) Νάξ. ('Απύρανθ.)

Τῆνρά μου, 'ς τὸ σπιτάτζισ- σου ἔδεις γυαλ-λί μ-μιάλον,
φέντζει σου τζαί στολίζεσαι τζαί πᾶς 'ς τὴν ἐκκλησίαν
Κύπρ.

Τζαί ὁ φτωχὸς ὁ Χριστοφῆς 'πόνεν του ἡ καρδιά του
τζαί τὸ γυαλ-λίν του ἐπκιανεν τζ' ἐθώρειν τὴν ὀσκιάν του
(= σκιά, μορφή) αὐτόθ.

Τὸ στήθος σου εἶναι γυαλί, τό 'χουν οἱ μπαρμπερᾶδες,
γυαλιζονται τὰ ὁμορφα καὶ παίζουν τοὺς τσαμπᾶδες
(τσαμπᾶδες = βόστρυχοι) Προπ. (Πάνορμ.)

Κοιμήσου, χαδεμένον μου, κ' ἐγὼ νὰ σὶ χαρίσω
τὴ Βινιτιά μὲ τὰ γυαλιά, τὴ Χιὸ μὲ τὴ μαστίχα
(βαυκάλ.) Λέσβ.

5) Διόπτρα θαλάσσης, ἀλιευτικὸς φακός, διὰ τοῦ ὁποίου
οἱ ἄλιεῖς διερευνοῦν τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης "Ανδρ. 'Αντί-

παξ. Δωδεκάν. (Λειψ.) Ἡράκλ. Κάσ. Κάρπαθ. Κέρκ. Κύθηρ. Δονοῦς. Μύκ. Παξ. Πελοπ. (Ἀργολ. Γαργαλ. Κάμπος Λακων. Μεσσην. Τριφυλ. κ.ά.) Σίκιν. Σύρ. Τήν.: Πᾶμε μὲ τὸ γυαλί νὰ βροῦμε κανένα χταπόδι 'ς τὸ θαλάμι Κάμπος Λακων. Πῆρα τὸ γυαλί καὶ πῆγα 'ς τὴ θάλασσα νὰ βγάλω ἀχιναίους Γαργαλ. Μὲ τὸ γυαλί πᾶμε 'ς τὸ περιφάνι ἀπὸ στεριᾶς κι ἀπὸ πελάγου (περιφάνι = πυροφάνι) Σίκιν. Ψαρεύουν ἀχταπόδια μὲ τὸ 'γαλί καὶ σκάρους Κάσ. Γυαλ-λὰ λένε τὸ ψαρεῖν-βοῦ ψαρεύγει μὲ γυαλ-λί Λειψ. Συνών. γυάλα 3. 6) Τηλεσκοπίον Στερελλ. (Παρνασσ.) Τῆλ.: Τ'ράει μὲ τοῦ γυαλί κι λέπ' τ'ς ληστᾶδης γύρου 'ς τ' φον-τιὰ κι μιτράγανι τὰ κλιψιμαίικα Παρνασσ. || * Ἀσμ.

Παίρνει γυαλ-λί 'ς τὸ δέριν δου, 'ς τὸ κάσ-σαρ' ἀνεβαίνει (κάσ-σαρο = τὸ ἐπίστεγον τῆς πύρας) Τῆλ. 7) Κατὰ πληθ., τὰ δίοπτρα τῶν ὀφθαλμῶν, τὰ ματογγυάλα κοιν.: Δὲν καλοβλέπω καὶ μοῦ 'πεν ὁ γιατρός νὰ φορέσω γυαλιά. Δια-βάζει χωρὶς γυαλιά. Φοράει γυαλιά μυωπίας - γυαλιά τοῦ ἡλίου. Βάλε τὰ γυαλιά σου νὰ 'δῇς καλύτερα κοιν. Χωρὶς 'γαλιά δὲ φέγω καθόλου Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Δὲν ἔχω τὰ γυαλιά μου καὶ δὲ βορῶ νὰ ὑπογράψω Κεφαλλ. Χωρὶς γυαλιά δια-βάδζω Σίφν. || Φρ. Τοῦ 'βαλε τὰ γυαλιά (ἐφάνη ἱκανώτερός του) κοιν. Τοὺν ἔβανι τὰ γυαλιά 'ς τὰ μάτια (συνών. μὲ τὴν προηγούμεν.) Μακεδ. (Σέρρ.) Συνών. Τοῦ 'βαλε τὰ γυα-λάδια. Βάλε τὰ γυαλιά σου (πρόσεχε) πολλαχ. Κοίταξε νὰ μὴ σοῦ βάλουν τὰ γυαλιά (πρόσεχε νὰ μὴ σὲ ἀπατήσουν) Ἡπ. Ἀξανοίει νὰ μοῦ βάλῃ τὰ 'γαλιά (προσπαθεῖ νὰ μὲ ἀπα-τήσῃ, κοροϊδέσῃ) Νάξ. (Ἀπύρανθ.) || Παροιμ.

Τὰ γυαλιά 'ς τὴ μύτη του | καὶ γύρου τ'ράει νὰν τὰ 'βρῇ (ἐπὶ τῶν ἀπροσέκτων καὶ ἐπιπολαίων ἀτόμων) Ἰόνιοι Νῆσ. || * Ἀσμ.

"Ἀμα θές νὰ μὲ λωλάνης, | τὰ χροσὰ 'γαλιά νὰ βάνης Νάξ. (Ἀπύρανθ.) 8) Τὰ μεγάλα ὀμματογυαλιά, τὰ ὁποῖα φέρουν οἱ μυλωθοροὶ πρὸς προφύλαξιν τῶν ὀφθαλμῶν των, ὅταν χαράσσουν τὴν πέτραν τοῦ μύλου Κύθηρ. 9) Συνεκδ., οἱ ὀφθαλμοὶ Ἡπ. (Κόνιτς.) Κάσ. Κάρπ. Κέρκ. Κύθηρ. Ρόδ. Χίος κ.ά.: Φρ. Θὰ σοῦ βγάλω τὰ γυαλιά σου! Χίος. Νὰ σοῦ σπάσω τὰ γυαλιά σου (τὰ μάτια σου) Ρόδ. || Αἰνιγμ.

Ἐχονίσαν τὰ βουνά, | ἔθαβῶσαν τὰ γυαλιά
καὶ τὰ δύο ἔγιναν τρία

(τὸ γῆρας, τὸ ὁποῖον συνοδεύουν ἡ λεύκανσις τῆς κύμης, τὸ θάμβωμα τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἡ βακτηρία) Κύθηρ. || * Ἀσμ.

Πὼς εἶχαμε τσ' ἐτρώαμε, ἐβγαίνα τ-τὰ γυαλιά σας,
μήτε νὰ σᾶς τὰ πήραμε 'πὺ τὰ 'εράλωνά σας
(ἐράλωνα = γυράλωνα, τὸ ἄλωνιον) Κάσ. 8) Ἡ γάστρα, διὰ τὴν στιλπνότητά. Ἡ λ. μόνον εἰς ἄσμ. Κύθηρ.: * Ἀσμ.

Νὰ 'χε μου κλέφουν τὸ γυαλί, νὰ 'χε μου τὸ ραῖσον,
μὰ τὸ σγουρὸ βασιλικὸ νὰ 'χε μου τὸν ἀφήσον.

9) Ἐργαλεῖον βυρσοδεψικόν, φέρον ὑαλίνην σφαῖραν, χρη-σιμοποιούμενον διὰ τὴν στίλβωσιν τῶν δερμάτων Νίσυρ. Σύρ. (Ἐρμούπ.)

Β) Μεταφ. 1) Ἡ ἐκ ψύξεως κρυσταλλουμένη ἐπιφάνεια τοῦ ὕδατος, ὁ ἐπίπαγος Εὐβ. (Στρόπον.) Ἡπ. (Κόνιτς.) Καππ. (Ἀραβάν.) Κύπρ. Κῶς Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Σκῦρ. Χίος: Ἡπῆξεν δὲ ν-νερό 'ς τὴ σκάφην τξ' ἐγίνην-γυαλ-λί Κῶς. Ἀπὸ τὸ πάος παώκανε τὰ νερά τσαὶ 'κάμανε ἀπάνου γυαλιά Σκῦρ. Τό 'καμε γυαλί ὅξω (ἐπάγωσαν, ἐκρυσταλλώ-θησαν ὅλα) Κόνιτς. Ἐνα 'γαλί εἶν' ὁ κόσμος, δὲ βορεῖ κανεῖς νὰ σαλέψῃ Ἀπύρανθ. Δὲν εἶνι μέρα γιὰ ῥ'νῆι, ἔχ' τοῦ χιόν' γυαλί Στρόπον. Συνών. ἀσπρόπαγος, γυαλοπά-γι, κορύσταλλο, πάγος. 2) Συνεκδ. ἡ ψυχρότης τοῦ

ὕδατος, τῶν ἀντικειμένων γενικῶς Θεσσ. (Ἀλμυρ.) Σκῦρ. κ.ά.: Τὸ νερὸ δὲν πίνεται' βάλε το 'ς τὴ φωτιά νὰ πέσῃ τὸ γυαλί του (νὰ μετριασθῇ ἡ ψυχρότης του) Ἀλμυρ. Ἐπίασα τὰ ποδάρια τ' τσ' ἔτανε γυαλί, κρουστάλλι (πολὺ ψυχρὰ) Σκῦρ. || * Ἀσμ.

Ποῦ γύρ'ζε τὸ παιδί | τσ' εἶναι τὰ χέρια του γυαλί;
(βαρυκάλ.) αὐτόθ. 2) Ὁ ἐπίπαγος τοῦ γάλακτος Λῆμν. Συνών. καίμακι, κορυφή, κορύστα, πέτσα, τσίπα. 3) Τὸ πρὸς τυροκόμησιν πεπηγμένον γάλα Θάσ. Λέσβ. Λῆμν. Τένεδ. Συνών. γλιστρού, πηγμα, πηχτό, στριγ-κλιάτα. 3) Ἡ ἀδαμαντίνη, ἡ περιβάλλουσα τοὺς ὀδόντας Στερελλ. (Εὐρυταν.) Συνών. σμάλτο. 4) Ὁ χόνδρος, τὸ τραγανὸ τῶν ὀστέων Ἡπ. (Κόνιτς.) 5) Ὁ λευκὸς χιτῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ Θράκ. (Μέτρ.) Μακεδ. (Καστορ. Κοζ.) — Π. Βλαστ. 386. 6) Ὁ καλύπτων τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ στομάχου ὕμην Νάξ. (Ἀπύρανθ.): Μὴ σκληρίξῃς ἐτσά, 'ιὰ θὰ ραῖσῃ τὸ 'γαλί τοῦ στομαχιοῦ σου. 7) Εἶδος γλυκύ-σματος ἐξ ἀποκεκρυσταλλωμένης σακχαρώους Προπ. (Ἀρ-τάκ.) Συνών. ἀντιό. 8) Τὸ θαλάσσιον ζῷον Ἀκαλήφη τοῦ γένους τῶν Ἀκαληφῶν (Acalephae) τῆς οἰκογενείας τῶν Μεδουσῶν (Meduse) τῆς τάξεως τῶν Κοιλεντερωτῶν (Coelenterata), ἡ μέδουσα Εὐβ. (Πολιτικ.) Ἰων. (Κρήν.) Κῶς κ.ά.: Ἐχει πέσει 'ς τὴ θάλασσα γυαλί καὶ δὲ μπορούμε νὰ ρίξουμε τὰ δίχτυα Πολιτικ. || Φρ. φουσκώ-σαμεν-γυαλιά (ἡ τράττα εἶναι πλήρης θαλασσίων μεδου-σῶν) Κῶς. Συνών. * ἀκαλήπα, γιολιάστρα, γιολομούνα, γιολομούνι, κολλιιάστρα, κολλητσίανος, μουνάβρα, μουνάκλα, μουνί, μουνί τῆς θάλασσας, πουτί, τσουκνίδα, τσουχτρα. 9) Ἀσθένεια τοῦ μεταξο-σκώληκος, ἐκ τῆς ὁποίας οἰδαίνεται ἡ κεφαλὴ του προσλαμ-βάνουσα στιλπνὴν, κρυσταλλώδη ὄψιν Κάσ. 10) Ἡ λεῖα καὶ στιλπνὴ ἐπιφάνεια πολλαχ. καὶ Πόντ.: Ἡ θάλασσα εἶναι γ-γυαλ-λί (=γαλινιαία) Σύμ. Νὰ πήξῃ ἡ θάλασσα νὰ 'ενῇ 'γαλί, νὰ μὴ βορῇ τὸ καράβι νὰ πάῃ μήτ' ἀδρός μήτ' ἀπίσω (ἐκ παραμυθ.) Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Ἐπλυσάτ' ὀσπίτιν καὶ γυα-λὶν ἐποῖκ' ατο (=ἀποστίλβον ἐκ καθαριότητος) Πόντ. Τὸ γυαλί τοῦ παπουτισιοῦ (ἡ στίλβουσα ὄψις τῶν ὑποδημάτων) Κρήτ. Τό 'πλυνά τὸ κιούπι γυαλί Δ. Μπόγρ., Ἀρραβων. 16. || Φρ. Τό 'καμε γυαλί τὸ γρέκι (ἐπὶ τῶν ἀποτυγχανόν-των εἰς ἐπιχειρήσεις) πολλαχ. || * Ἀσμ.

Ὡρα σου καλὴ | κ' ἡ στράτα σου γυαλί

(εὐχὴ) Θῆρ. 11) Τὸ πρὸ τῆς ἀνατολῆς καὶ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου παρατηρούμενον ἡμίφως, τὸ λυκαυγὲς καὶ τὸ λυ-κόφως Ἀλόνν. Θάσ. Θεσσ. (Τρίκερ.) Κῶς (Καρδάμ. κ.ά.) Λῆμν. Πελοπ. (Ἀρκαδ.) Χίος: Φρ. Ἐκαμὶ γυαλί (ἤρχισε νὰ διαφώσκῃ) Λῆμν. Ἐβαλεν-γυαλ-λὶν (ξημέρωσε) Καρ-δάμ. Ἐννιὰ ἡ ὥρα κοντεῦει κι ἀκόμη τὰ γυαλιά δὲ σπάσανε (διαρκεῖ ἀκόμη τὸ λυκόφως, δὲν ἐσκοτείνιασε) Τρίκερ. Ἀμα σπάσουν τὰ γυαλιά, σηκώνεις τὸ δίχτυ (μόλις σκοτεινιάσῃ) αὐτόθ. 12) Ἐπὶ οὐρανοῦ, ἡ διαύγεια Ἡπ. (Κόνιτς.): Φρ. Εἶναι γυαλί ὁ οὐρανὸς (καθαρός, διαυγής) 12) Κατὰ πληθ., παιδιὰ, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ παίζοντες χρησιμοποιοῦν θραύ-σματα πιάτων, ἔχοντα τὴν μίαν ὄψιν ἐγχρωμον. Ἐκ τούτων σχηματίζουν στήλην, τὴν ὁποίαν καταρρίπτουν πλήττοντες διὰ τοῦ δακτύλου. Ὁ καταρρίπτων κερδίζει ὅσα ἐκ τῶν θραυσμάτων παρουσιάζουν τὴν ἐγχρωμον ὄψιν Δ. Λουκόπ., Ποιὰ παιγνίδ. παίζουν τὰ Ἑλληνόπ., 114.

Ἡ λ. καὶ ὡς τοπων. ὑπὸ τοὺς τύπ. Γυαλί Θράκ. (Αὐδήμ.) Γυαλ-λί Νίσυρ. Γυαλ-λὶν Χίος (Καρδάμ.)

